

Preek Breukelen

d.d. 25 december 2014, Kerstochtend
Jesaja 52:7-10 & Johannes 1:1-14

“Ja, het Woord is vlees geworden”

Gemeente van Jezus Christus,

Wat wordt ons gegeven met de geboorte van Jezus? Wat ontvangen wij in de kribbe in de stal van Bethlehem? Op de vier zondagen van Advent zijn we daar samen met de kinderen van de kindernevendienst naar op zoek gegaan. En achter mij op de ramen ziet u de vier verhalen waarmee we een element hebben gevonden van wat ons gegeven is. De liefde zien we bij de moeder van Mozes. De aandacht bij David die tot koning gezalfd wordt. Het geduld bij Zacharias die de boodschap van de engel voor onmogelijk houdt. En vertrouwen in het verhaal van de aankondiging van Jezus' geboorte aan Maria. Het zijn slechts enkele elementen van wat ons gegeven is. Samen zijn ze onderdeel van het geheel, namelijk: toekomst. Waar ligt het verlangen van mensen voor de dag van morgen? Voor de dagen van het leven? Dat is onder andere liefde, aandacht, geduld en vertrouwen. Op die basis kan toekomst worden gebouwd.

De kinderen lezen vandaag in de nevendienst het verhaal volgens Lucas, de geboorte in Bethlehem, het kind in de kribbe en de herders op het veld. Het verhaal dat in de traditie klinkt in de kerstnacht, zoals wij dat gisteravond dan ook gelezen hebben. Standaard op de kerstochtend horen wij de woorden van Johannes, die beroemde woorden: *In het begin was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God*. Geen gemakkelijke tekst. Niet zo makkelijk om begrijpelijk te maken voor mensen die de kerktaal niet kennen. Maar ook voor zij die de kerktaal wel kennen, is dit best een cryptisch stuk. Laten we allereerst één ding helder stellen: Johannes is niet bezig met een dogmatiek op te stellen over wie Jezus is. We begrijpen wel dat hij schreef in een tijd, zeg ongeveer 100 na Christus, waarin de scheiding tussen kerk en synagoge al groter werd en de afstand tot Jezus zelf ook groter werd waardoor de vraag opkwam wie deze man nu eigenlijk was. Wie was hij? Een vraag die op latere concilies bediscussieerd is en onder andere leidde tot een geloofsbelijdenis waarin Jezus waarachtig mens is en waarachtig God.

Johannes houdt geen dogmatische verhandeling. Johannes zingt een loflied. En alles wat hij te zeggen heeft over wie Jezus is, laat hij beginnen bij de schepping. *In het begin was het Woord*. De Naardense Bijbel zegt: *Bij het begin is er het spreken geweest*. Het Woord heeft voor ons snel iets massiefs. Het Woord is de Bijbel en het Woord is vastgelegd en het Woord is onveranderlijk. De Naardense Bijbel probeert toch iets meer terug te geven aan de bedoeling door 'het Woord', het Griekse Logos, te veranderen in 'het spreken'. Want was dat niet waardoor hemel en aarde geschapen zijn, door het spreken van God? Het spreken van God is schepping. Het woord was God, staat er. Als de God van Israël één kenmerk heeft, dan is het wel communicatie. Juist wanneer Hij zwijgt, moeten wij ons zorgen gaan maken. Zoals bij de roeping van Samuel waar geschreven wordt: *In die dagen was een woord van de Heer een zeldzaamheid en kwam een visioen niet dikwijls voor*. Daarom zegt Johannes ook over het woord: *dat alles*

erdoor ontstaan is en zonder dit niets ontstaan is van wat bestaat. En: het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen.

Even lijkt het loflied door de schrijver Johannes onderbroken te worden door een andere Johannes, Johannes de Doper over wie hij zegt dat deze niet het licht zelf was, maar moest getuigen van het licht. Ergens lijkt het alsof deze zinnen er aan toegevoegd zijn, alsof Johannes de Doper nog even vermeld moest worden. Zonder deze opmerkingen over Johannes de Doper laat het gedeelte zich ook prima lezen. Maar toch, deze woorden in het loflied? Waarom wordt Johannes de Doper ten tonele gevoerd? Hebben we hem nodig in het verhaal? Misschien wel niet. Maar meer en meer geloof ik dat het vooral gaat om de functie van Johannes de Doper, een functie waarin de gemeente die deze woorden leest, zichzelf moet herkennen. Er is zo'n beroemde brief die Paulus schrijft aan de Korintiërs. In zijn eerste brief aan deze gemeente reageert hij op de verdeeldheid in de gemeente. De één zegt: ik ben van Paulus, en de ander: ik van Apollos. Een derde: ik van Kefas en een vierde: ik van Christus. *Is Christus dan verdeeld*, vraagt Paulus. Met dit in het achterhoofd en denkend aan wat er over Johannes de Doper wordt gezegd, komt onze eigen rol naar boven waarin ook een zekere waarschuwing zit. Niet wij zijn het doel, niet de bloei van de Pauluskerk, maar Christus is degene naar wie wij moeten verwijzen. Ook wij zijn zelf niet het licht, wij moeten getuigen van het licht.

En dan gaat de lezing ook verder over het ware licht dat elke mens verlicht en dat in de wereld moest komen. En dan wordt duidelijk hoe de schrijver Johannes Jezus ziet. Jezus is het vleesgeworden Woord. Voortdurend spreekt Johannes in zijn evangelie over de gelijkheid tussen de Vader en de Zoon. Soms in net zulke cryptische bewoordingen als onze lezing van vandaag. Je moet af en toe wel even denken: wat bedoelt hij nou? Ook hier geen dogma's maar veeleer spiritueel begrijpend. Geen maagdelijke geboortes heeft Johannes nodig, geen herders in het veld of wijzen uit het oosten. Het is een ander geboorteverhaal geworden, de geboorte van Gods woord in een mens, onder mensen. Zo gelooft Johannes in zijn Heer. Zo gelooft hij dat wat Christus bracht en wat Christus leerde het scheppende Woord is van God zelf. Jezus is Gods stem geworden. Hij is het spreken van God in een tijd waarin de hemel lijkt te zwijgen. En waar de hemel zwijgt, moeten wij ons zorgen gaan maken. Maar in Christus neemt God weer het woord, midden in ons bestaan. Zo scheidt Hij met zijn spreken midden in dat bestaan nieuwe toekomst.

Zit de wereld daar nou op te wachten? Het lijkt alsof er bij Johannes ook een teleurstelling doorklinkt. De wereld heeft hem niet herkend en zijn eigen mensen hebben hem niet opgenomen. Een teleurstelling omdat Johannes daadwerkelijk in Jezus God herkent, Gods stem hoort. In zijn loflied gebruikt hij dan ook de meest verheven woorden. Teleurstelling ook omdat het scheppende Woord schijnbaar geen kans krijgt in deze wereld en daardoor toekomst ook geen kans krijgt. Maar gelukkig, er zijn mensen die wel geloven in zijn naam en die hebben het vermogen om kinderen van God te zijn. Juist deze zinnen zijn in het verleden ook wel misbruikt. Want als we spreken over zijn eigen mensen die Hem niet hebben opgenomen, spreken we over de joden. En als Johannes spreekt over de kinderen van God die niet langs de weg van het bloed of door mannelijk streven zijn geboren, dan lijkt hij een streep te zetten door de verbondslijn van het joodse volk dat ging van kind op kind. En wellicht heeft het ook

meegespeeld dat in zijn tijd de scheiding tussen kerk en synagoge groter werd, dat de teleurstelling inderdaad aanwezig was dat de synagoge in Jezus niet de Messias herkende. Maar de conclusie die wel eens getrokken wordt dat Johannes antisemitisch is, gaat veel te ver en doet ook niet ter zake. In Christus breekt een nieuwe tijd aan. Jood of niet-jood, ieder mens kan kind van God zijn door uit God geboren te worden. En dat betekent dat geen enkel mens zich kan beroepen op het behoren tot een volk of behoren tot een kerk of behoren tot wat dan ook om daarmee de titel 'kind van God' te kunnen claimen. Een kind van God is hij of zij die beeld is van de Eeuwige, die woorden spreekt van schepping en daden toont ten leven.

In al die grote woorden die Johannes spreekt, is het meest belangrijke, het meest indringende, dat het woord vlees geworden is en dat hij onder ons zijn tent is komen opslaan. Dat laatste, het opslaan van zijn tent, herinnert ons natuurlijk meteen aan het boek Exodus, aan de tocht door de woestijn, een levenstocht naar nieuw en beloofd land. In die woestijn reisde God mee in de tabernakel. De tent werd opgeslagen met daarin de ark van het verbond waarop twee engelen stonden en tussen die twee engelen helemaal niets, leegte, geen godsbeeld, ongrijpbaar. En in de ark, op twee stenen tafelen, het spreken van God uitgehouwen als scheppende woorden voor een nieuw bestaan en een nieuwe toekomst. Het woord is vlees geworden. Waar wij in Bijbelse termen spreken over vlees, spreken we over kwetsbaarheid en ook over zwakte. Denk maar aan de spreuk: de geest is gewillig maar het vlees is zwak. En in die zwakte en in die kwetsbaarheid komt God onder ons wonen, spreekt Hij, schiept Hij. Een grotere daad van liefde kun je niet voorstellen. Alzo lief heeft God de wereld gehad.

Wat wordt ons gegeven met de geboorte van Jezus? Wat ontvangen wij in de kribbe in de stal van Bethlehem? Nee, Johannes geeft ons geen plaatje van een wonderbaarlijke geboorte, geeft ons geen kerststal, geeft ons geen engelenkoren. Maar in dat grote loflied van hem wordt duidelijk wat wij in Christus ontvangen hebben, en dat is God zelf, dat is God die zijn licht laat schijnen in de duisternis. En misschien zitten we er niet echt op te wachten, misschien zijn we tevreden met ons eigen leven en hoe het gaat. Maar overal ter wereld, en ook in ons midden, zijn er mensen die ten onder gaan in de duisternis, mensen die moeten leven in armoede, in oorlog, in ongerechtigheid. Mensen die geen rechten hebben in de ogen van anderen, geen leven ontvangen in de haat. Mensen die verslaafd zijn aan de begeerte en wat de wereld te bieden heeft. En dan komt opnieuw dat verhaal van Exodus weer naar voren. Onze wereld is voor zoveel mensen als het slavenhuis Egypte, een doods bestaan zonder enige toekomst. Het verlangen is er dat God weer spreekt, dat er weer woorden klinken van schepping, dat er bevrijding plaatsvindt en nieuw land beloofd wordt.

Met Kerst mogen we vieren dat God gesproken heeft, dat zijn woord vlees geworden is in de mens Jezus. Hij is de zoon van God. We mogen ook vieren dat waar wij geloven in zijn naam, ook wij kinderen van God kunnen zijn, zonen van God, dochters van God. Waar wij in Hem geloven keert het woord niet vruchteloos terug maar zet zich in ons eigen vlees. En waar wij het Woord in ons vlees hebben opgenomen, worden we ook daadwerkelijk het lichaam van onze Heer. Het is geen verhaal van eens en ooit. Het is een doorgaand verhaal. Hij is niet gestorven en dat was het dan maar hij leeft in ons. Wij zijn zijn handen en voeten, wij zijn zijn liefde en barmhartigheid. Wij zijn het scheppend woord voor ieder mens in nood. Wij zijn de liefde uit het verhaal van Mozes,

de liefde die zichzelf verloochent om levens te redden. Wij zijn de aandacht die het kleine niet verstoot maar herkent hoeveel waarde God legt in het onaanzienlijke. Wij zijn het geduld waarmee we onze reis aanvaarden, waarmee we God ook een kans geven om te laten groeien wat Hij geplant heeft. Wij zijn het vertrouwen dat ieder woord dat God ons geeft waarheid is en werkelijkheid wordt, hoe onmogelijk we het ook achten. En daarom is Kerst ook het feest waarmee ons de kracht gegeven wordt om licht te zijn in de duisternis, om ons niet neer te leggen bij hoe het nu eenmaal is en hoe het nu eenmaal gaat maar om als vreugdebodes te getuigen van Gods toekomst.

Wij ontvangen in de geboorte van Christus niet alleen nieuwe toekomst, maar ook de weg om toekomst te zijn voor de ander, voor een wereld die verlangt naar een nieuwe dag. En hoe doen we dat? Doe als God, wordt mens.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.